

Bisaya

Nag-unang Sinemanang Magasin Sa Binisaya

Hunyo 19, 2019

Karon,
Available na sa
National Bookstores
ug Merriam &
Webster Bookstores
Nationwide!

Mga Sugilanon:

Parol de Combate

Ni Martin Abellana

Suwerte

Ni Lilia Tio

Gumalaysay:

Sa Dihang Gisubay Ko Ang Hagip-ot Nga Dalan Sa Pagka Inahan

Ni Meriam Gumanid Lamberte

Balak sa Semana:

Ang Saya ni Maria Clara

Ni Geormie D. Yanoc

RACHEL ALEJANDRO

MANILA
BULLETIN
PUBLISHING

9 771 016 623 224
ISSN 0116-23-22

EESM
BOOKSTORES
Tel/Fax: (02) 905-2351 / 930-9728
CPE 09052849354

Aron makatrabaho o makapalit og bisan unsa, ubp. Basaha-Manila Bulletin Advertisements & Classified Ads

Sa Atong Hapin

NI HIMAYA A. DAGOHAY

Ang Hagit Ni

RACHEL ALEJANDRO

ug Raymond Bagatsing

Kining maong proyekto gitambayayongan sa Star Cinema, sa *streaming service* sa ABS-CBN nga iWant, ug sa *international film company* nga Kinetek Productions.

Ang estorya niining maong pelikula nahitabo kaniadto pang 1938 samtang nag-ung-ong ang gubat batok kang Hitler. Masaksihan nato sa pelikula si Presidente Quezon nga nakigkumboy sa umaabot nga pamuno-nasod sa Amerika nga si Dwight Eisenhower. Kuyog usab nila ang lainlaing personalidad sa politika aron luwason ang liboan ka Hudeyo gikan sa mga *ghetto* sa nasod sa Austria ug Alemanya aron makalikay sa Holocaust.

Sa pagkakaran, anaa na sa kawhaag tulo ka pasidungog gikan sa lainlaing nasod ang nadawat sa naasoyng pelikula. Nagpasabot lang kini nga dili basta-basta ang kalidad niining salidaha kay bisan ang mga langyaw, wala man magmakuli paghatag og pasidungog. Makaingon kita nga dili komedya ang maong gidaghanon sa pasidungog. Gipasundayag na man god kini sa lainlaing *international film festival*. Lakip sa nadag-an mao ang Best Foreign Film sa Worldfest Houston International Filmfest ug tulo ka Gold Remi Awards alang sa Best Art Design, Best Producers, ug nahimo usab nga Best Director si Matthew Rosen.

Gihatagan usab og pag-ila (Excellence in Acting) sa Cinema Worldfest Awards sa Ottawa, Canada sila si Rachel ug Raymond alang niining pelikulaha. Bisan sa ilang kadugay na sa industriya sa pag-arte, miagi gihapon sila sa malisod nga *audition* aron maoy modala sa labing mahinungdanong papel sa naasong pelikula.

Giangkong ni Raymond nga gibati siyang kahadlok sa dihang nahibaw-an niyang siya ang gikuha nga maoy modala sa *lead role*. Nagkalahogay ang iyang gibati: nerbiyos ug kalipay. Nasayod siya sa hagit nga nagpaabot sa pelikula.

“Quezon’s Game is a film inspired by the president’s open-door policy to welcome the displaced Jews, chronicles the challenges and the triumph of that political and moral undertaking,” maoy sulti ni Raymond. *“This story could happen again, and I think it’s a good time to show this to remind people the horrors of what happened if you close your borders and if you don’t treat all men as equal.”*

Matod usab ni Rachel, *“My role as President Quezon’s wife was not handed to me on a silver platter. Like Raymond, I had to audition for the part. And thank God, I got it. And filming it, proved an ultra nice experience to remember.”* — 77

DILI pod tiaw ang giatubang nga hagit sa mga beteranong aktor nga sila si Rachel Alejandro ug Raymond Bagatsing sa pelikulang “Quezon’s Game” nga gisugdan na pagpasalida kaniadtong Mayo 29. Gihatagan og kinabuhi ni Raymond ang karakter ni Manuel Luis Quezon samtang si Rachel usab ang mihatag og kinabuhi ni Aurora.

Niining pelikulaha, atong masaksihan ang labing mahinungdanong anib sa kinabuhi sa kanhi pamuno-nasod sa Pilipinas. Ginaingon nga ang unod sa pelikula dili nato mabasa sa mga basahon sa kasaysayan. Sa ato pa, bisan pag nabasahan na nato ang estorya sa kinabuhi ni kanhi Presidente Quezon, may rason gihapon nganong motanaw ta niining pelikulaha.

Ang Sekreto ni

Janine Gutierrez

sa Iyang Pagpaseksi

DAGHAN ang naibog karon sa *toned abs* ni Janine Gutierrez nga iyang gihagoan sulod sa 27 ka adlaw.

Makapanglad-ok lagi sa laway ang kalalakin-an nga makakita sa iyang *ab-baring photos* nga gikuhaan alang sa usa ka sikat nga magasin Pilipinas.

Nakab-ot niya ang seksing kurbada sa lawas human sa 27 ka adlaw nga pag-work-out sa gym.

Hinuon, *slender body* na ang aktres apan usahay tapolan siyang mag-work-out ilabi na kon wala siyang *beach trip* o pangandaman nga shooting.

Ug kay duna siyang gipangandaman nga mahinungdanong *magazine shoot*, nadasig siyang maayo nga sundon ang *work-out schedule* ug *regular diet* aron labi pang moseksi. Ug karon gigantihan ang iyang pagsakripisyo,

Maoy iyang tumong nga moyagpis, *fit* ug *toned* ug dili magbutok-butok ang mga masel. Ug kini ang iyang gikalingawan sa pagtrabaho sa giya sa iyang *personal trainer*.

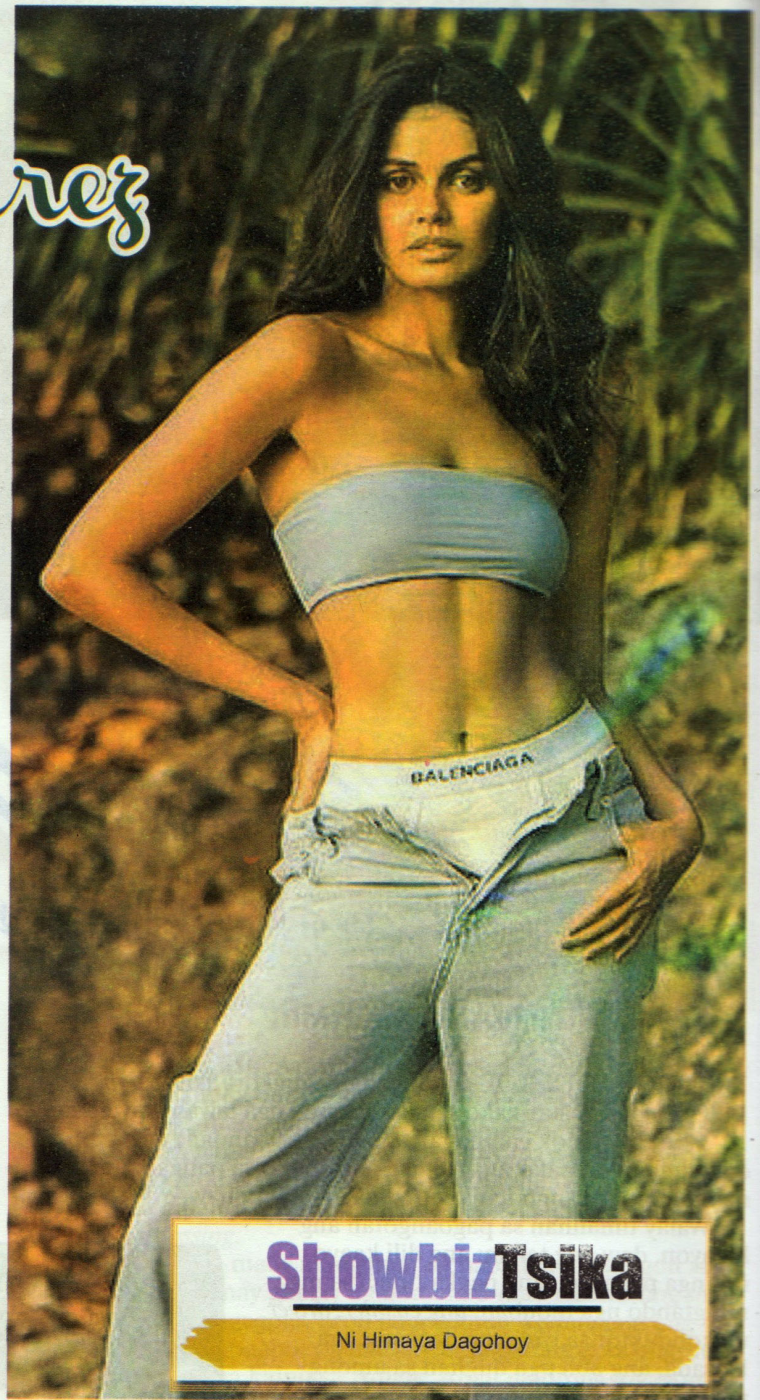
Hinay-hinay siyang nagsugod sa *cardio* hangtod nga nakaplagan niya ang ritmo aron makab-ot ang iyang tumong. Sulod sa halos usa ka buwan, nakat-onan ni Janine ang kahinungdanon sa pag-chersisyo sa tibuok lawas dili lang sa usa ka bahin niini.

"It's important to work out all the different parts of your body because it has to be a unified collective workout," pu'ng pa sa aktres.

Kinaham niyang *workout equipment* ang *fitness resistance bands* nga maghatag og dugang hagit sa *bodyweight exercise* nga dili maghatag og presyur sa *external weights* sahi sa *dumbbells* ug *kettlebells*.

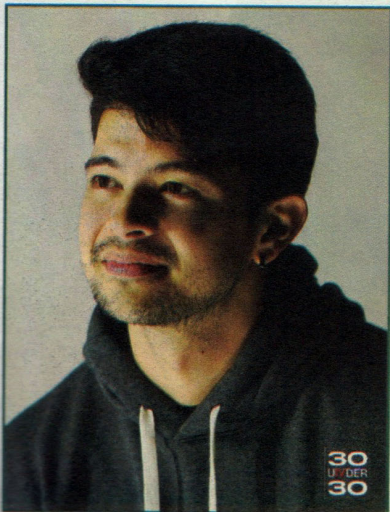
"I love fitness bands because it really feels like these small movements really target the muscles that you need to exercise, and you can bring them anywhere. A few reps burns all the right spots." pahimug-at sa dalaga.

Maoy iyang *go-to work-out routine* ang Pilates, usa ka *physical fitness system* nga naugmad sa sayong bahin sa 20th century ni Joseph Pilates. —

ShowbizTsika

Ni Himaya Dagohoy

RAYVER CRUZ

Makatrabaho si Megan Young sa Bag-ong GMA-7 Series

MALIPAYON si Rayver Cruz nga usa siya sa bida sa bag-ong programa sa GMA-7. Mahimo siyang kabahin sa umaabot nga *afternoon series* nga "The Haunted Wife" diin ka-loveteam niya si Miss World 2013 Megan Young, nga kanhi talento usab sa ABS-CBN.

Kini ang unang higayon nga magkauban sila si Rayver ug Megan sa usa ka *drama series*.

Apil usab sa *cast* ang dekalibreng artista sama nila ni Kris Bernal, kinsa *leading lady*

ni Rayver sa "Asawa Ko, Karibal Ko," ang una niyang *drama series* sa *Kapuso network* human siya mibalhin sa hinapos sa tuig 2018. Mahatagan usab og mahinungdanong papel sila si Kim Domingo, Boots Anson-Roa, Francine Prieto, ug Sharmaine Arnaiz. Ang umaabot nga *Kapuso series* nga idirek ni Jorron Monroy may purohan nga usbon ang titulo. Apan bisan unsa man kini, wa na magsapayan ang ulitawo. Ang mahinungdanon nga mahatagan siya og proyekto nga maghagit sa iyang pagka artista. —

Gikan sa Hagnaya ngadto sa Malakanyang

Ni Alito L. Malinao

*There is no chance, no destiny, no fate that can circumvent
or hinder or control the firm resolve of a determined soul.*

~Ella Wheeler Wilcox

(Gula 8)

Unang Pagtunob sa Malakanyang

MARSO, 1997. Katloan ug duha ka tuig sukad sa akong pagbiya sa among baryo sa Hagnaya aron manimpalad sa Manila, karon, adia na ako magtrabaho sa Malakanyang. Bisan sa labing halawom kong paghanduraw sa didto pa ako sa Hagnaya, wala ako mangandoy o magdamgo nga makatrabaho ni makatunob man lang ako sa Palasyo sa Malakanyang. Ang bugtong ko lang

pangandoy niadtong panahona mao nga makasulod sa Bisaya diin paglabay sa panahon tingali mahimo akong *editor*.

Giingon nga kon adunay usa ka pultahan nga motak-op aduna usay laing pultahan nga moabli. Paglabay sa lima ka bulan human ako moluwat sa Manila Standard, may nagsugilon kanako nga may bakante sa Presidential News Desk (PND) sa Office of the Press Secretary (OPS) sa Malakanyang. Ang *press secretary* niadtong higayona mao si anhing Jess Sison. Kanunay kaming mag-abot kaniadto sa *bar* sa National Press Club magabii human sa trabaho; ako gikan sa Manila Standard ug si Jess gikan sa Department of Finance diin siya ang *chief information officer*.

Ug tungod kay nasayod na siya sa akong kalipikasyon, gidawat niya ako isip *writer* sa PND. Ang PND parehas sa *usa* ka buhatan sa usa ka peryodiko kay ang trabaho niini mao

ang pag-cover sa mga kalihokan sa presidente nga sulaton namo ug iisyu isip *press release*. Sa pagsugod nako sa PND isip *writer*, naghinapos na ang termino ni Presidente Fidel V. Ramos. Ang *chief editor* niadto sa PND si Ricky Agcaoili, kanhi *editor* sa Philippine Star ug usa usab nako ka higala.

Sa eleksiyon sa 1998, midaog si Joseph "Erap" Estrada pagka presidente diin gibiyaan niya og dako ang iyang kaatbang nga si kanhi Espiker Jose De Venecia. Kay si Rod Reyes, kanhi akong *editor* sa Manila Standard, man ang mipuli kang Jess Sison, wala ako matangtang sa trabaho.

Sa pagbiyahe ni Erap sa tunga-tunga sa 2000 sa New York aron pagtambong sa Millennium Summit sa United Nations, ako ang iyang *close-in writer*. Isip *close-in writer*, ang akong trabaho mao ang pagnunot bisan asa ang presidente ug pagkahuman sa iyang mga aktibidades, akong sulaton ang estorya bahin niini.

Busa sa tuig 2000 nakabalik na usab ako sa Amerika nga akong giduaw kaniadtong 1989. Karon, dili na paseyo kondili trabaho na kauban ang presidente sa Pilipinas. Human sa miting sa UN nga gitambongan sa ubang mga lider sa lainlaing nasod, milupad kami paingon sa San Francisco, California diin nakigkita si Erap sa kanhi niya mga *leading lady* sa pelikula nga didto na mamuyo sa Amerika. Didto himoa ang *reunion* o panagtipon sa dakong balay ni anhing Amado Cortez, konsul-heneral sa Pilipinas niadto sa San Francisco ug bana ni Gloria Sevilla.

Maorag usa ka pista ang okasyon. May kinataw-anay, kinantahay ug bayle. Ug wala mawala ang mga inasal nga giorder pa kuno gikan sa Cebu ug gisakay sa Philippine Airlines kay si Gloria Sevilla Sugboanon man. Hilabihang

sadyaa sa Manila sugaton siya sa daotang balita nga libo ka libo ka tawo ang naghigwaos ug napungot kaniya tungod sa korapsiyon ug kinawatay sa iyang administrasyon.

Gipasakaan si Erap og kasong *impeachment* sa Kongreso aron siya mapalagpot sa puwesto. Apan nagkagubot ang *hearing* nga gihimo sa Senado ug ang mga senador nga kontra ni Estrada nagwok-awot ug milahos sa EDSA diin nagtapok ang minilyon ka tawo nga nangayong moluwat si Estrada sa puwesto.

Diha ako sa Malakanyang ug nasaksihan ko ang kataposang mga yugto ni Erap sa palasyo. Buntag dihang gipatawag ni Estrada sila si Kalihim sa Depensa Orly Mercado ug Heneral Angelo Reyes nga hepe sa Armadong Kusog sa Pilipinas. Sa atubangan ni Erap, mipasalig ang duha ka tag-as nga opisyal nga magpabilin ang ilang pagpaluyo ingon man ang tibuok establisamento-militar sa presidente ug nga andam silang magpakamatay aron panalipdan si Estrada. Nalipay si Erap sa pasalig ni Mercado ug Reyes. Apan paggawas sa duha sa Malakanyang, midiretso sila ngadto sa EDSA ug gipahayag ngadto sa minilyon ka tawo nga mibulag na sila kang Estrada ug suportado nila ang minilyon ka tawo sa pag-awhag nga moambak na si Estrada sa puwesto. Dungan niadto, giliyokan gilayon ang palasyo sa mga tangke ug kaliboan ka sundalo nga andam pag-abante ug arestohon si Estrada kon ihatag ang orden kanila.

Gumikan niini, walay nahimo si Estrada kondili ang pagbiya sa Malakanyang. Masulub-on siyang gihatod sa mga membro sa Presidential Security Group (PSG) ngadto sa iyang balay sa iyang baluarte sa Siyudad sa San Juan.

Duha lamang ka tuig si Estrada sa Malakanyang. Sa nahitabo sa People Power II kaniadtong Enero 17-20, 2001 nasubli ang pag-abog kang Marcos sa unang EDSA People Power kaniadtong Pebrero 23-26, 1986. Human mokanaog sa puwesto si Estrada, gipapanumpa gilayon sa atubangan ni Hepe Mahistrado Hilario Davide isip bag-ong pamuno si Gng. Gloria Macapagal-Arroyo, ang bise presidente.

Human siya mapalagpot, gipaylan si Estrada og mga kasong *plunder*. Paglabay sa unom ka tuig nga paghusay ug samtang na-*house arrest* siya sa iyang *resthouse* sa Tanay, Rizal, nakombikto si Estrada sa kasong *plunder* ug gisilotan og bilanggo sa tibuok kinabuhi. Apan wala siya makatunob og Bilibid bisan og usa ka minuto tungod kay gi-*pardon* man siya dihadhiha ni Presidente Arroyo.

Wala kami hilabti sa among trabaho bisan og bag-o na ang presidente. Nagpadayon ako isip *writer* sa PND ilabi na kay ang mipuli kang Rod Reyes pulos man nako kaila.

Paglabay sa pila ka tuig, miluwat sa puwesto si Ricky Agcaoili ug ako ang mipuli kaniya isip *chief editor* sa PND. Dinhi, mas midako pa ang akong responsabilidad ug kanunay akong iuban sa mga biyahe ni Presidente Arroyo sa iyang mga pagbisita sa ubang nasod. Sulod sa panahon ni Arroyo, nakauban ako sa iyang duha ka pagduaw sa Amerika. Ang una sa panahon ni Presidente Bill Clinton nga kauban niya sa klase kanhi sa Amerika ug ang ikaduha, sa usa ka *state visit* sa panahon ni George W. Bush. Nakauban usab ako sa pagbisita ni Gng. Arroyo sa China ug sa Mexico ingon man sa iyang mga pagtambong sa mga miting sa Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) ug Asia Pacific Economic Cooperation (APEC) nga gihimo sa lainlaing nasod sa Asya ug Pasipiko.

Sa Mexico, dako ang akong gibating garbo isip usa ka Pilipino kay Kinatsila ang tibuok diskurso ni Gng. Arroyo sa parlamento sa Mexico. Namakpak ug nanindog ang mga membro sa parlamento human sa diskurso. Gawas sa Iningles, larinog si Gng. Arroyo sa Spanish ug French.

(PADAYONON)

Balaod ug Kamatuoran

Ni Atty. Ver Quimco

ANG WAY PULOS NGA ANTI-PALO BILL

EKSAKTO si Presidente Duterte sa iyang pag-*veto* ug pagbasura sa Anti-Palo Bill nga milusot na unta sa Kongreso ug naghulat na lang sa iyang pag-uyon. Ang Anti-Palo Bill mao ang balaodnon nga gipaluyohan sa mga United Nations ug pinaagi sa UNICEF ug sa uban pang mga *child welfare advocate* aron maghatag kuno og hinanaling proteksiyon sa mga bata, ug manalipod kanila sa kabangis sa ilang mga ginikanan. Giaghat nila nga sundogon sa Pilipinas ang kanasoran sa kasadpan nga nagbaton na niini nga balaod. Sa maong balaodon, hingpit nga gidili ang *corporal punishment* ug gidasig ang gitawag nga positibo ug dili mabangis nga matang sa pagdisiplina sa mga bata. Lakip sa gidili ning maong balaodon ang mga pulong pagpakaulaw batok sa usa ka bata o pamalikas sa iyang mga ginikanan.

Sa pagpatuman sa tumong niini, gihatagag awtoridad ang kagamhanan pinaagi sa mga personalidad sa Department of Social Welfare and Development inabagan sa mga lokal nga kagamhanan sama sa barangay sa pagpanguna aron mapatuman kini. Ang usa ka bata nga makasinati og pagpasakit sa iyang ginikanan mahimo nang modangop sa barangay aron pangayoon ang usa ka *protection order* nga magpugong ug mosanta sa iyang mga ginikanan sa padayon nga pagpasakit kaniya.

Sa unang pagtan-aw, daw walay bikil kining maong balaodon tungod kay dili man usab ikalimod nga duna poy mga ginikanan nga sobra pod kapintas nga mopasakit sa ilang mga anak nga dili na tumong ang pagdisiplina kondili ang pagtagbaw na sa ilang wala sa lugar nga kasuko. Angay lang gyod nga panalipdan ang kabataan

niining maong matang sa kinaiya. Apan kon tan-awon ang kinatibuk-an sa kahintang sa atong mga balaod karon sa Pilipinas, makita nga wala gyoy pulos ug wala na nato kinahanglana nga mahimo pang balaod ang Anti-Palo Bill. Pagkadaghan na baya sa balaod nga nanalipod karon sa kabataan dili lamang sa pagpasakit nga lawasnon, lakip na ang pagpasakit sa ilang pagbati ug panghunahuna. Gikan pa sa Presidential Decree 603 kun Child and Youth Welfare Code ni Presidente Marcos, gidili na man ang pagpasakit sa lawas sa bata. Labi pa sa dihang napasasakit ang Republic Act 7610 kun Anti-Child Abuse Law, haskang bug-ata na sa mga silot nga gipahamtang batok sa mga ginikanan ug ni bisan kinsang tawo nga modapat sa ilang mga anak. Mahimong masugamak og dugayng katuigan sa pagkabilanggo ang usa ka ginikanan o si bisan kinsang tawo nga mapamatud-an nga nagpasakit o nanagmal sa ilang anak o ni bisan kinsang bata. Ug kalambigit usab sa Family Code of the Philippines, gimbut-an nga ang usa ka ginikanan nga mapamatud-an nga nanagmal sa iyang anak mahimong langkatan sa iyang awtoridad isip ginikanan o *parental authority* ngadto sa iyang anak.

Bisan ang Anti VAWC Law kun Republic Act 9262, ingon man ang kontrobersiyal nga Pangilinan Law kun Republic Act 9344 nga nagdili sa pagpreso sa mga bata nga nakahimog krimen, uban sa daghan pa kaayong balaod ug mga regulasyon nga namontar na karon sa atong sistema sa hustisya. Bisan pa diha sa mga tulunghaan, tin-aw na kaayo ang pagdili ug pagsilot sa pagpasakit sa usa ka bata.

Apan gawas nga wala na kinahanglana nga magdugang pag balaod batok sa pagpasakit sa mga bata pinaagi sa pagpasasakit sa Anti Palo Bill, kini dili gyod angay nga himoong balaod.

Kini tungod kay pinaagi niini gitugotan na ang gobyerno diha sa pag-apil ug pagpanginlabot sa mga desisyon sa mga ginikanan diha sa pagdisiplina sa ilang mga anak. Tiaw mo bay kon moreklamo ang bata nga gibunalan, mahimo na siyang moadto sa DSWD ug sa barangay aron badlongon ang iyang mga ginikanan ug seminaron aron dili na usbon ang pagdapat sa ilang mga anak. Pagkadakong binuang, matod pa sa usa ka ginikanan nga makakomentaryo niini. Unsa may labot sa mga taga DSWD, sa barangay ug sa gobyerno diha sa hukom sa ginikanan sa pagseguro nga mapanton ang ilang mga anak?

Tin-aw baya kaayo ang mga lagda sa atong konstitusyon diha sa Artikulo 2 Seksiyon 12 niini nga nagmando sa gobyerno sa pag-ila sa banay isip usa ka sagrado ug bata kang institusyon sa katilingban, ug sa pagsuporta sa kinaiyanhon nga katungod ug kaakohan sa mga ginikanan sa pagpadako sa ilang mga anak isip mga responsable nga lungsoranon ug pag-umol sa ilang kinaiya ug moralidad. Suporta ang papel sa gobyerno, dili pagpanghilabot sama sa gitugot sa Anti-Palo Bill. Makasulod lang ang gobyerno sa panahon nga duna nay balaod nga masupak sama sa wala na sa lugar nga kabangis sa mga ginikanan nga mopasakit sa ilang mga anak. Ug naa nay daghan kaayong balaod niini. Puno na kaayo ang lagda sa atong mga balaod niini nga sa bisan unsang panahon mahimo nang kasohan ang mga ginikanan, mga magtutudlo o si bisan kinsang tawo nga mopasakit ug mohimog mga buhat sa kabangis ngadto sa ilang mga anak. Ngano ug sa unsang hinungdan nga ipamugos pa man gyod ang Anti-Palo Bill aron kuhaan sa katungod ang mga ginikanan sa pagdisiplina sa ilang mga anak ug kini hilabtan na sa mga personahe sa gobyerno nga wala gyoy labot ug hibangkaagan sa mga kahimtang sulod sa banay?

Ang bikil ug kakuyaw dala sa Anti-Palo Bill gisumada ni Presidente Duterte sa iyang *veto message* sa pag-ingon: “Samtang nakita nako ang kaayo ning maong balaodon, ako nahasol nga kini moabot pa sa kahimtang nga did-an na ang tanang matang sa pagdapat sa mga anak bisan pa kadtong

gihimo sulod sa banay aron lang siya madisiplina. Dili ako makauyon,” matod pa niya, “*sa maong malangkobon ra kaayo nga pagkondena sa maong buhat.”*

Matod sa presidente nga ang responsable nga pagpasakit nga himoon sa ginikanan sa pagdisiplina sa iyang anak sa daghan higayon nakahimog kaayohan ug daghang bata nga nanangkong tarong ug disiplinado tungod niini.

Gitapos sa pangulo ang iyang *veto message* sa pag-ingon nga ang Anti-Palo Bill maghatag lang og dili makiangayong gahom sa gobyerno sa pagpanginlabot sa mga katungod nga ila ra sa mga ginikanan diha sulod sa banay, katungod nga gipanalipdan ug giilang sagrado sa atong mga balaod. Matod sa presidente, kinahanglang pugngan sa atong nasod ang pagkuyanap niining gipatuo sa mga nasod sa kasadpan nga ang pagdisiplina sa mga bata pinaagi sa pagdapat kinaraan na ug dili na angay gamiton. Ang mga gisunod nga kultura sa ubang nasod, matod niya, dili sa tanang higayon makaayo sa atong nasod.

Maayo na lang kay nabaraw ug gibasura sa presidente ang Anti-Palo Bill. Kay kon nahimo pa kining balaod, nagdulot lang unta kini og dugang suliran sa problemado na kaayo natong hustisya sa nasod. — 77

Legal Information

Pangutana: May tulubagon ba sa krimen nga *libel* ang mga tawo sa gobyerno ug medya nga mobutyag unya niining gihulat nga ikaduhang *narco list* sa gobyerno nga naglakip kuno sa daghang mga politiko ug kandidato?

Tubag: Dili. Base sa Revised Penal Code, ang krimen nga *libel* mahimo lamang kon ang tumong sa pagbutyag o pag-anunsiyo sa usa ka kahimtang nga ikauwaw sa laing tawo mao ang malisyosong pagdaot sa iyang dungog. Kon ang pagbutyag o pagpahibalo gibase sa tumong nga katilingbanon sama sa pagpahibalo sa katawhan nga may katungod nga masayod kinsa ang mga nahilambigit sa ginadiling droga, wala kini ilha isip krimen nga *libel*.

BALAORON NGA MAGTUKOD OG OSPITAL ALANG SA MGA OFW APROBADO

GIAPROBAHAN sa tulo ka komite sa House of Representatives ang balaoron nga nagtinguha nga magtukod og ospital alang sa mga *overseas Filipino worker* ug sa ilang mga *dependent*.

Nagkahiusa pag-aprob ang House Committee on Health ug ang Committee on Appropriations sa House Bill 9194 nga ang nag-unang awtor mao si Speaker Gloria Macapagal-Arroyo. Samtang giaprobahan sab sa House Committee on Ways and Means ang *tax provision* sa *bill*.

Ubos sa balaoron,

ang giplanong ospital nga pagatukoron nganlan og OFW Hospital ug kini alang sa panginahanglan sa mga trabahanteng Pilipino ug sa ilang mga kabanay nga pagadumalahon sa Department of Health ug kini gitagana alang sa mga OFW nga gipabalik sa Pilipinas ug nanginahanglan og *medical assistance*.

Kining maong ospital mao sab ang magpahigayon og mga *medical examination* aron maseguro ang kahimsog sa panglawas sa mga OFW nga manarabaho sa ubang nasod. - TNB

Mas Bug-at nga Silot sa Child Abuse Aprob na sa Kongreso

NAKAPASAR sa ikatulo ug kataposang pagbasa sa Ubos Balay Balaoranan sa Kongreso ang balaorong nagtinguha nga pabug-atan ang silot sa mga kaso sa pangabusu ug diskriminasyon sa mga bata.

164 ka kongresista ang mingpabor sa House Bill 9024 ug walay mingtutol sa mga magbabalaod bahin niini.

Ang balaoron nagtumong nga amendahan ang Republic Act 9231 o "Special Protection of Children Against Child Abuse, Exploitation and Discrimination."

Pinasikad niini, mahimong mas taas ang silot o mas taas nga panahon ang pagkabilanggo kang bisan kinsang moabusu sa mga menor de edad sama sa pagkuha og law-ay nga *video* o hulagway ug uban pang mga *illegal* nga kalihokan mga may kalabotan sa *pornographic materials* nga himoong kapanapian.

Kadtong mosupak mag-atubang og *reclusion temporal medium* o pagkabilanggo og 12 hangtod sa 14 ka tuig.

Gidili sab nga ang bata himoong modelo alang sa usa ka komersiyal o uban pang *advertising materials* nga nag-promote og alak, sigarilyo ug uban pang bisyo.

Si kinsa man usab kadtong mogamit og bata aron magpakilimos o mosugo og bata sa pagpayuhot og ginadiling droga mag-atubang og kasong *reclusion perpetua*.

Kalabot niini, pabug-atan sab ang silot sa pagpanagmal ug pagpangabusu ngadto sa mga bata. Ang makahimo niini mapreso og kapin sa 14 ka tuig (o *reclusion temporal minimum*) ug pamultahan og tunga sa milyon ka pesos. - TNB

Libreng dialysis alang sa mga kabos pasado sa Kamara

NAHINANGOP si Bayan Muna Rep. Carlos Zarate, kinsa usa sa mga nag-unang awtor sa balaoron nga nagtinguha nga kahatagan og libreng *dialysis treatment* ang mga kabos tungod sa pagkapasar sa ikatulo ug kataposang pagbasa sa Kamara sa House Bill 09156.

Ang maong *bill* nagtinguha nga ang mga ospital sa gobyerno mohatag o mopahigayon og libreng *dialysis treatment* sa mga kabos nga pasyente nga walay ikagasto sa dakong bayranan sa mga pribadong tambalanan.

Sa iyang pakigpulong, si Zarate nagkanayon: "*The steep cost of health services in our country will set you back P25,000 to P46,000 a month for dialysis treatment, a price very*

few can afford."

Sumala ni Zarate, ilang giduso ang maong balaoron tungod kay nasayod sila nga daghang kinabuhi ang maluwas niini.

"*We believe that the passing of HB 09156 acknowledges two things: one, that health is something that the ordinary Filipino could not afford, and two, that the government is scrimping on health budget despite the desperate need of our people,*" dugang niya.

Giawhag ni Zarate ang iyang mga counterpart sa Senado sa pagduso og susamang balaoron isip tubag sa grabeng sakit nga nagkinahanglan og *dialysis treatment* nga wala gayoy ikaabot ang mga kabos tang kaisoonan. - TNB

Naglabad ang Ulo ni SP Sotto sa Upat ka Komite

NAGLABAD ang ulo ni Senate President Vicente Sotto III tungod sa kadaghang nangandoy nga mag-*chairman* sa nagkadaiyang mga komite.

Ang mga komite mao ang Committee on Education, Committee on Justice, Committee on Blue Ribbon ug Committee on Public Services.

Ang Education Committee gipanguloan ni Sen. Francis Escudero kinsa napili nga gobernador sa Sorsogon, ang Justice ug

Blue Ribbon gipangunahan ni Sen. Richard Gordon samtang ang Public Services gipanguloan ni Sen. Grace Poe.

Una nang giingon ni Sotto nga tulo ka senador ang nagtinguha nga mangulo sa Education nga sila si Sen. Joel Villanueva, Sen. Sherwin Gatchalian ug Sen. Pia Cayetano.

Interesado sab si Poe sa Blue Ribbon tungod kay matod pa niya, angay kining panguloan sa usa ka *independent* nga senador.

Miingon si Sotto nga gikinahanglan ang "*art of compromise*" aron dili na ipaagi sa botasyon ang pagpili og *chairman* sa naasoyng mga komite. - TNB

DICTIONARY OF CEBUANO LOANED WORDS

— Aa —

- arkeyolodyi, (Eng.) simp. of (see) arkeyolohiya
- arkeyolodyikal, (Eng.) simp. of (see) arkeyolohikal
- arkeyologo, (Sp. *arqueologo*) archaeologist
- arkeyolohikal, (Sp. *arqueologico*) archaeological
- arkeyolohiya, (Sp. *arqueologia*) archaeology
- arkibador, (Sp. *archivador*) filling clerk; filling cabinet
- arkibar, (Sp. *archivo*) to file, to put into a file; to shelve
- arkibo, (Sp. *archivo*) archives; files
- arkidiyoses, (Sp. *arquidiocesis*) archdiocese
- arkik, (Eng.) archaic
- arkila, (Sp. *alquila*) rent; lease. Syn. **abang**
- arkipelago, (Sp. *archipelago*) archipelago
- arkitekto, (Sp. *arquitecto*) architect
- arkitektura, (Sp. *arquitectura*) architecture
- arkitektural, (Sp. *arquitectural*) architectural
- arkitekturyur, (Eng.) simp. of (see) **arkitektura**
- ariko, (Sp. *arco*) 1. arch, a curve structure usually located at the opening; 2. bow of a violin
- arkoba, (Sp. *alcoba*) same as **alkoba**
- arkohol, (Sp. *alcohol*) same as **alkohol**
- armada, (Sp. *armada*) fleet
- armado, (Sp. *armado*) armed
- armadong kusog, (Sp. *armado*) armed forces
- armagedon, (Eng. & Sp.) armagedon
- armas nukleyar, (Sp.) nuclear arm, nuclear weapon
- armas, (Sp. *arma*) weapon; arm
- armeriya, (Sp. *armeria*) military museum; gunsmith's shop
- armi, (Eng.) army
- armirol, (Sp.) same as **almirol**
- armor, (Eng.) covering worn to protect the body in fighting. Syn. **taming**
- armorkar, (Eng.) armored car. Syn. **tinamingang sakyanan**
- arnibal, syrup. Also (see) **anibal**
- arogansiya, (Sp. *arrogancia*) arrogance
- arogante, (Sp. *arrogante*) arrogant
- aroma, (Sp. *aroma*) aroma; scent
- aromatik, (Eng.) same as **aromatiko**
- aromatiko/a, (Sp. *aromatic/a*) aromatic. Also (see) **aromatik**
- arpiler, (Sp. *alfiler*) same as **alpiler**
- arsenal, (Sp. *arsenal*) arsenal; shipyard
- arseniko, (Sp. *arsenico*) arsenic
- arsobispo, (Sp. *arzobispo*) archbishop
- arte, (Sp. *arte*) art; skill
- artepakto, (Sp. *artefacto*) artifact
- arteriya, (Sp. *arteria*) artery
- arteryal, (Eng. *arterial*) arterial
- arteryosklerosis, (Sp. *arteriosclerosis*) arteriosclerosis
- artesano, (Sp. *artesano*) craftsman; artisan
- artesyano, (Sp. *artesiano*) artesian
- Artiko, (Sp. *artico*) Arctic, the place near the North Pole
- artikulado, (Sp. *articulado*) articulate
- artikulasyon, (Sp. *articulacion*) enunciation; articulation
- artikulo, (Sp. *articulo*) article; item; thing
- artilheriya, (Sp. *artilleria*) artillery
- artilhero, (Sp. *artillero*) artillery soldier
- artipisyal, (Sp. *artificial*) artificial
- artipisyalidad, (Sp. *artificialidad*) artificiality

(Pasidaan: Kining maong kapulongnan naglakip lang sa mga pulong hinulaman sa Binisaya diin ang matag entri gisundan sa etimolohiya (anaa sulod sa parenthesis) o gigikanang pulong. Mga minugbo: Sp. – Spanish, Eng. – English, Lat. – Latin, simp. – simplified o gipasayon, pl.—plural.)

Binalay ni
Eric S.B. Libre
Lalawigan sa Davao
del Sur

P	U	N	D	O		I	B	A	N
A	N	D	A	M	A		L	A	B
N	O	A		A	R	A		S	A
A	D		I	N	A	T	A		G
		A	S		K		G	I	Y
K	A	B	A	T		I	H	A	W
A		O	A		A		A		N
T	I		D	A	L	I	T		U
A	N	I		O	S	S		I	T
W	A	L	I		A	L	A	H	A
A	T	O	M			A	N	I	N

PABABAG

1. Pahat
4. Parte sa lawas nga gipatongan sa ulo
8. Dani, kombinser
9. Trabaho lapas sa oras tingtrabaho (minubo, Iningles)
10. Plano
12. Organisasyon sa mga batan-on niadtong katuigang 1970 (minubo)
13. Takmag, habal
14. Itunob
17. Pagpreso sa tangkal ug dili pagpakaon sa dili pa ihawon
19. Artikulo nga nagkahulogan og "usa ka" (Iningles)
20. Gipreparar
22. Hugaw sa manok o langgam
28. Imnonon gikan sa b aka o kanding
27. Hulaton ug paayonan
28. Pagsamot kon badlongon
29. ___jandro: apelyido sa mag-aawit nga si Hajji
30. Sama sa 9 pababag
31. Dagkong kuto sa iro
32. Hulga
33. Lalaki nga kabaw o baka

HUBAD SA MIAGI

PAUBOS

1. Kaliwat sa manok nga daling modagan kon masamdan
2. Himan, gamit
3. Dagway
4. Ari diri
5. Tawo nga makigrelasyon parehas sa babaye o lalaki (Iningles, minubo)
6. Materyal nga himoong lastiko, ligid ug susamang produkto
7. Tinagalog sa "ug"
11. Butanganan sa sorbetes
12. Nagpapili panahon sa eleksiyon
18. Klase sa ilimnong makahubog (Iningles)
21. Natunong sa samang higayon
24. Itom nga linalang nga matod pa nagpuyo sa dagkong kahoy
25. Gikargahan ni Noe sa pares-pares nga mga mananap
26. Panumpa
27. Ališngaw gikan sa kalayo
30. Obstetrician (minubo)

1		2		3		4	5		6	7
				8					9	
10	11							12		
13						14	15			16
17					18		19			
				20						21
								22		
23	24		25	26		27				
	28								29	
30			31							
32							33			

ANG KALAHIAN

Lolo Tikyo: Bida, Dong, dako na gyod og kalahian karon komparar sa panahon kaniadto. Karon, ang atong usa ka libo pagka diyotay na man lang gyod sa atong mapalit. Kaniadto, ay... kon aduna lang koy singko pesos, makadala na ko niadto og kuwentas, relo, mga de lata, ug usahay makadala pa gyod kog Levis nga karsones.

Tikboy: Ah, grabe gyod diayng baratoha sa una, Lo, no?

Lolo Tikyo: Di baya tanto, Dong, pamilete ra man gani kutob nang singko pesos nako. Kuan lang... hit-sas na man god sa CCTV ang tanang mall dinhi maong maglisod ko.

APRONIANITO F. MIRAMON
Talisay, Santander, Cebu

MAY PAGKA KATOK

Ipe: Kanang among bag-ong silingan sa akong paminaw may pagka katok tingali ba.

Iko: Ngano man sab nga nakaingon ka ana, Bay?

Ipe: Adtong usang adlaw man god, ako siyang nalabyan sa iyang pantawan nga nagsigeg estorya dala pa gyod katawa.

Iko: Ha? Unya, siya rang usa didtos pantawan? May diperensiya gyod tingali diay siya kon ingon ana.

Ipe: Aw, dili man pod ingon ana nuon. Naa man siyay kauban nga maoy iyang gikaestorya.

Iko: Mao ba? Unya, unsa man diay imong nakitang bikil?

Ipe: Sus, ang iyang binuhi man god nga koneho maoy iyang kaestorya. Tarong ba god nag utok nang tawo nga makig-estorya ug makigkataw-anay pa gyod sa usa ka koneho? Mayman tawon og kasabot nang koneho niya, no?

Iko: Bitaw pod, Bay. Unya, unsa na lay imong gihimo dayon?

Ipe: Nagdali-dali kog uli sa balay. Pagsulod nako sa balay, ako dayong giestoryahan bahin sa kabuang sa among silingan ang akong mga *goldfish* dinha sa akwariyum. Na, puwerte gyod lagi namong pangatawa, uy!

ERIC S.B. LIBRE
Lalawigan sa Davao del Sur

NAGTABAN

Imok: Nakabalita ka ba nga nagkaguliyang didto sa simbahan kaganina?

Towang: Wa baya. Unsa diay to nga kaguliyang?

Imok: Ay, sa kasal god unta sa mga anak nilang Pedot-Imyat ug Doming-Inggat. Imbes naghinam-hinam na mi sa kombera unta, naimaw man hinuon ming tanan.

Towang: Nganong ingon ana pod ang nahitabo?

Imok: Unsaon god nga dugay man kaayo miabot ang pastor nga mao untay mokasal. Imbes ala una ang sabot, hapit na man alas kuwatro nakatunga.

Towang: Mao ba? Unya, nganong nagkaguliyang man kuno?

Imok: Aysus, sa paghinulat kanus-a moabot ang pastor, gilaayan ug gipul-an na ang kaslonon. Mao nga pag-abot na sa pastor, wala na nadayon ang kasal.

Towang: Miabot na man kaha ang pastor, nganong wala na man hinuon madayon ang kasal?

Imok: Sa ilang kalaay ug kapuol man god, wala na makaagwantag hulat ang kaslonon mao nga nagtaban na lang sila!

ERIC S.B. LIBRE
Lalawigan sa Davao del Sur